

Leren, Loopbaan en Burgerschap

Voorbeeldmatige uitwerkingen Brondocument

Colofon

Ontwikkeld door: Joke Huisman, Franck Blokhuis en Ed Moen. Met medewerking van Nelleke Lafeber

Op verzoek van de regiegroep van het gemeenschappelijk procesmanagement MBO

November 2006

Inhoudsopgave

Ten geleide	4
Voorbeeldmatige uitwerking Leren	5
Voorbeeldmatige uitwerking: Loopbaan	11
Voorbeeldmatige uitwerking: Burgerschap	13
Het economische domein	16
Het sociaal-culturele domein	26

Ten geleide

Een goed voorbeeld doet wonderen. Deze voorbeeldmatige uitwerking moet u inspireren tot uw uitwerking van het brondocument. Die uitdaging leggen we u voor omdat de voorbeelden van de auteurs vervangen kunnen worden door uw voorbeelden. Tal van voorbeelden in dit document kunnen naar uw inzichten gewijzigd of vervangen worden door uw eigen voorbeelden.

Uw opvattingen over de uitwerkingen van adequaat handelen in het kader van leren, loopbaan en burgerschap en de contexten waarbinnen dit gebeurt, zijn gelijkwaardig aan die van de auteurs. Er zijn echter wel beperkingen aan uw eigen uitwerkingen. U blijft binnen de kaders van het brondocument en de uitwerking blijft in lijn met het format voor de competentiegerichte kwalificatiestructuur en het competentiekader^(empowered by SHL).

We hopen dat de voorliggende voorbeelduitwerkingen u inspireren tot uw eigen uitwerking en tot aantrekkelijk onderwijs in Leren, Loopbaan en Burgerschap.

Franck Blokhuis
Joke Huisman
Ed Moen

Voorbeeldmatige uitwerking: Leren

Kerntaak 1 Benoemt de eigen ontwikkeling en kiest middelen en wegen om daarbij passende leerdoelen te bereiken.			
1.1 Werkproces Benoemt leerdoelen voor de eigen ontwikkeling.			
Omschrijving:	Voor de lerende start het proces met het ontdekken van de eigen leerbehoeften die voortkomen uit eigen ambities of veranderingen in de omgeving. Het leidt tot een keuze voor leerdoelen.		
Gewenst resultaat:	De lerende heeft de leerdoelen voor de eigen ontwikkeling benoemd.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Gedrevenheid en ambitie tonen	<ul style="list-style-type: none"> • Uitdagingen aanvaarden • Succes willen boeken 	De lerende aanvaardt de uitdaging om de eigen leerdoelen te ontdekken en investeert tijd en energie om tot een keuze te komen.	
Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie achterhalen 	De lerende stelt zich op de hoogte van veranderingen in de samenleving en werkomgeving en maakt hiervan gebruik om zichzelf duidelijke leerdoelen te stellen.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van bronnen waarin de ontwikkelingen in de samenleving en werkomgeving worden beschreven.
Analyseren	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie genereren uit gegevens • Verbanden leggen • Conclusies trekken 	De lerende analyseert de verschillende leerbehoeften, ambities en veranderingen in de omgeving aandachtig, eventueel met behulp van anderen. Hierbij bekijkt hij welke leerdoelen het beste aansluiten bij de eigen ambities en veranderingen in de omgeving, zodat hij een afgewogen keuze kan maken.	<ul style="list-style-type: none"> • Kent manieren om informatie te ordenen en verbanden te leggen
Formuleren en rapporteren	<ul style="list-style-type: none"> • Structuur aanbrengen 	De lerende formuleert zijn leerkanalen en leerdoelen gestructureerd, zodat de toekomstige ontwikkeling goed in kaart is gebracht en begrijpelijk is voor anderen.	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid

Kerntaak 1 Benoemt de eigen ontwikkeling en kiest middelen en wegen om daarbij passende leerdoelen te bereiken.			
1.2 Werkproces Inventariseert geschikte manieren van leren.			
Omschrijving:	De lerende inventariseert - al dan niet met hulp van derden - verschillende geschikte manieren van leren die bijdragen aan de ontwikkeling van een competentie of het leren uitvoeren van een taak binnen een bepaalde context.		
Gewenst resultaat:	De lerende heeft een overzicht van verschillende geschikte manieren van leren die nodig zijn om de leerdoelen te bereiken.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie achterhalen • Openstaan voor nieuwe informatie 	De lerende verzamelt, eventueel met behulp van anderen, uitgebreid informatie over de verschillende (nieuwe) manieren van leren, zodat hij hier een overzicht van heeft.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van het leerrepertoire: mogelijke leeractiviteiten. • Kennis om te oordelen over de mogelijkheden van het leerrepertoire
Creëren en innoveren	<ul style="list-style-type: none"> • Vernieuwend en creatief handelen 	De lerende komt met voorstellen om andere leerstijlen te ontwikkelen en andere leeractiviteiten dan gebruikelijk uit te proberen om de eigen leerdoelen te bereiken.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van het leerrepertoire

Kerntaak 1 Benoemt de eigen ontwikkeling en kiest middelen en wegen om daarbij passende leerdoelen te bereiken.			
1.3 Werkproces Kiest bij de situatie en bij zichzelf passende manieren van leren.			
Omschrijving:	De lerende selecteert een geschikte manier van leren, waarbij nadrukkelijk rekening wordt gehouden met de kenmerken van de situatie waarin het leren plaatsvindt, met nieuwe aspecten van leren en houdt rekening met eigen kenmerken.		
Gewenst resultaat:	De lerende heeft een manier van leren geselecteerd en een ontwikkelplan opgesteld die het best past bij de gekozen leerdoelen en de verwachte context.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Analyseren	<ul style="list-style-type: none"> • Verbanden leggen 	De lerende houdt bij het selecteren van een geschikte manier van leren rekening met de kenmerken van de situatie en met de eigen kenmerken, zodat deze goed op elkaar aansluiten.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van verschillende manieren van leren • Kent manieren om informatie te ordenen en verbanden te leggen • Vuistregels voor het maken van keuzen daaruit (wat is waarvoor geschikt)
Creëren en innoveren	<ul style="list-style-type: none"> • Vernieuwend en creatief handelen 	De lerende heeft een duidelijk beeld gecreëerd van de geschikte manieren van leren waarbij hij rekening heeft gehouden met nieuwe aspecten van leren, zodat hij zijn eigen leerrepertoire uitbreidt.	<ul style="list-style-type: none"> • Leren van anderen, leren met anderen, leren door ervaring • Kennis en kunde van het samenstellen van een SMART-ontwikkelplan
Beslissen en activiteiten initiëren	<ul style="list-style-type: none"> • Beslissingen nemen • Verantwoordelijkheid nemen voor eigen beslissingen en activiteiten 	De lerende maakt een onderbouwde keuze voor geschikte manieren van leren. Daarbij laat hij zien achter de eigen keuze te staan, door aan te tonen dat deze aansluit bij de eigen leerdoelen en de verwachte context.	<ul style="list-style-type: none"> • Argumenteren over keuze presenteren in een betoog

Kerntaak 1 Benoemt de eigen ontwikkeling en kiest middelen en wegen om daarbij passende leerdoelen te bereiken.			
1.4 Werkproces Plant zijn eigen ontwikkelproces en voert het uit.			
Omschrijving:	De lerende zet ter uitbreiding van het leerrepertoire vertrouwde en nieuwe leeractiviteiten in en bepaalt hoe de nieuwe aspecten verworven kunnen worden.		
Gewenst resultaat:	De lerende heeft de geselecteerde manier van leren toegepast in samenhang met zijn vakbekwaamheid en indien noodzakelijk bijgesteld.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Plannen en organiseren	<ul style="list-style-type: none"> • Activiteiten plannen • Voortgang bewaken 	De lerende plant de eigen leeractiviteiten in samenhang met de eigen vakbekwaamheid en houdt hierbij in de gaten of de leerdoelen die hij heeft gesteld gehaald kunnen worden.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis en kunde van methoden als de kwaliteitscyclus (pdca)
Beslissen en activiteiten initiëren	<ul style="list-style-type: none"> • Beslissingen nemen • Verantwoordelijkheid nemen voor eigen beslissingen en activiteiten 	De lerende besluit de gekozen leeractiviteiten in de praktijk in te zetten, en bekijkt vervolgens, eventueel in overleg met anderen, of het leerproces bijgesteld moet worden om de leerdoelen te bereiken.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis en vaardigheden om te reflecteren • Besluitvormingsvaardigheden: stappen, werken met dilemma's, e.d.

Kerntaak 1 Benoemt de eigen ontwikkeling en kiest middelen en wegen om daarbij passende leerdoelen te bereiken.			
1.5 Werkproces Evalueert de gekozen manier van leren.			
Omschrijving:	Hij evalueert de gekozen manier van leren, benoemt wat goed bevallen is, wat hij opnieuw wil gebruiken en wat hij een volgende keer anders zou willen doen.		
Gewenst resultaat:	De lerende heeft de waarde van de gekozen manier van leren vastgesteld in relatie tot het eigen leerrepertoire en de situatie waarin die is toegepast.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Leren	<ul style="list-style-type: none"> Leren van feedback en fouten 	De lerende gebruikt fouten en feedback over zijn gekozen manier van leren om zijn leerbekwaamheid in de toekomst te verbeteren.	<ul style="list-style-type: none"> Kennis en kunde van Persoonlijk Leer Plan
Analyseren	<ul style="list-style-type: none"> Verbanden leggen Conclusies trekken 	De lerende bekijkt of de gekozen leeractiviteiten bijgedragen hebben aan de verdere ontwikkeling van de leerbekwaamheid. Hieruit trekt de lerende conclusies, en bekijkt, eventueel met anderen, hoe het leerrepertoire aangepast moet worden aan toekomstige leersituaties.	<ul style="list-style-type: none"> Kennis van het leerrepertoire Vergelijken en beoordelen van wijzigingen in effectiviteit en efficiëntie van het leerrepertoire.

Kerntaak 2 Stuurt de eigen loopbaan.			
2.1 Werkproces Reflecteert op eigen kwaliteiten en motieven.			
Omschrijving:	De deelnemer reflecteert, al dan niet met behulp van derden op kwaliteiten en motieven. Reflectie op kwaliteiten omvat zelf-onderzoek naar wat je (niet) kunt en hoe dit gebruikt kan worden voor de ontwikkeling in de loopbaan. De uitkomst van deze stap is bewustwording van eigen competenties. Bij reflecteren op motieven gaat het om onderzoek naar wensen en waarden die van belang zijn voor de loopbaan. Het draagt bij aan bewustwording van wat werkelijk belangrijk is in het leven, wat vol-doening geeft en wat nodig is om prettig te kunnen werken.		
Gewenst resultaat:	De deelnemer heeft inzicht in de eigen kwaliteiten en motieven en heeft deze gekoppeld aan de eigen loopbaan.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie achterhalen • Openstaan voor nieuwe in-formatie 	De deelnemer verzamelt door gesprekken, reactie-ve technieken als dagdromen en door testen, uit-gebred nieuwe informatie om een beeld van zich-zelf te krijgen.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van een aantal instrumen-ten en informatiebronnen voor het verwerven van informatie over eigen kwaliteiten, wensen en waarden
Relaties bouwen en net-werken	<ul style="list-style-type: none"> • Relaties onderhouden en be-nutten 	De deelnemer overlegt met anderen over het eigen zelfbeeld, om een beter inzicht te krijgen in de ei-gen kwaliteiten en motieven. Daarnaast informeert hij bij hen ook naar noodza-kelijke kwaliteiten en motieven voor werk, zodat de deelnemer zijn zelfbeeld beter kan koppelen aan de eigen loopbaan.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van methoden en tech-nieken voor het aangaan, onder-houden en benutten van netwer-krelaties • Beheersen van technieken voor de confrontatie van eigen opvat-tingen met die van anderen
Analyseren	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie genereren uit ge-gevens • Informatie uiteenrafelen 	De deelnemer analyseert vanuit de eigen ervaringen in het onderwijs en buiten het onderwijs welke competenties, welke wensen en waarden voor hem van belang zijn voor de ontwikkeling van de loopbaan.	<ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheden om te denken over een toekomst, identiteit, drijfve-ren en motieven, stijlen van le-ven, leren en werken • Kennis van hulpmiddelen daarbij
Aandacht en begrip to-nen	<ul style="list-style-type: none"> • Zichzelf kennen en laten zien 	De deelnemer verwoordt de eigen kwaliteiten, wensen en waarden en is zich bewust hoe deze invloed kunnen hebben op de ontwikkeling van de eigen loopbaan.	<ul style="list-style-type: none"> • Vaardigheden om interesses kwaliteiten en waarden te be-schrijven en te illustreren aan er-vingen

Voorbeeldmatige uitwerking: Loopbaan

Kerntaak 2 Stuurt de eigen loopbaan.			
2.2 Werkproces Onderzoekt welk werk er is en wat bij hem past.			
Omschrijving:	De deelnemer die werk exploreert is gericht op matchen: in hoeverre komen persoonlijke waarden overeen met waarden die gelden in bepaald werk en in hoeverre sluiten persoonlijke kwaliteiten aan bij de eisen en ontwikkelingen die in dat werk voorkomen.		
Gewenst resultaat:	De deelnemer heeft inzicht in passende combinaties van eigen waarden en kwaliteiten in relatie tot soorten werk.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie achterhalen 	De deelnemer zoekt en beoordeelt informatie over gevraagde waarden en persoonlijke kwaliteiten voor werk, zodat hij voldoende informatie heeft om te kunnen inschatten welk werk aansluit bij de eigen waarden en kwaliteiten.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van bronnen en van informatie over waarden en persoonlijke kwaliteiten: beroepeninformatie, beroepsbeoefenaren, personeelsadvertenties. • Vaardigheden om informatie te verzamelen
Relaties bouwen en netwerken	<ul style="list-style-type: none"> • Relaties onderhouden en benutten 	De deelnemer overlegt met anderen over eigen waarden en kwaliteiten in relatie tot soorten werk en vraagt hen hierover advies, zodat hij beter inzicht krijgt in passend werk.	<ul style="list-style-type: none"> • Kent en beheerst methoden en technieken toe voor het onderhouden en benutten van netwerkrelaties.
Analyseren	<ul style="list-style-type: none"> • Verbanden leggen • Conclusies trekken 	De deelnemer vergelijkt de persoonlijke waarden en kwaliteiten met gevraagde waarden en kwaliteiten van verschillende soorten werk, zodat hij kan concluderen wat passend werk zou zijn.	<ul style="list-style-type: none"> • Analysetechnieken / schema's om informatie te ordenen, zodat er conclusies getrokken kunnen worden
Aandacht en begrip tonen	<ul style="list-style-type: none"> • Zichzelf kennen en laten zien 	De deelnemer verwoordt in hoeverre de persoonlijke waarden en kwaliteiten van invloed zijn op het zoeken naar passend werk.	<ul style="list-style-type: none"> • Presenteren van zichzelf door middel van bijvoorbeeld weblog, portfolio's en Curriculum Vitae.

Kerntaak 2 Stuurt de eigen loopbaan.			
2.3 Werkproces Stuurt de eigen loopbaan en onderneemt acties die daarbij nodig zijn.			
Omschrijving:	Voor de deelnemer die de eigen loopbaan stuurt, zijn plannen en beïnvloeden centrale begrippen. De deelnemer maakt weloverwogen keuzes door het onderzoeken van de consequenties van zijn keuzes. Daarnaast onderneemt de deelnemer, al dan niet met behulp van derden acties om tot een passende match te komen. Het kiezen van passende scholing en solliciteren zijn mogelijke acties.		
Gewenst resultaat:	De deelnemer heeft een plan van aanpak hoe hij gewenst werk wil vinden en voert dit plan vervolgens uit.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie achterhalen • Openstaan voor nieuwe informatie 	De deelnemer onderzoekt de consequenties van zijn toekomstige keuze en acties, en betreft deze in de sturing van de eigen loopbaan.	<ul style="list-style-type: none"> • Technieken voor forward mapping
Relaties bouwen en netwerken	<ul style="list-style-type: none"> • Relaties onderhouden en benutten 	De deelnemer legt zijn plan van aanpak voor aan de eigen relaties, zodat zij hem kunnen helpen bij het vinden van passend werk.	<ul style="list-style-type: none"> • Kan methoden en technieken toepassen voor het onderhouden en benutten van netwerkrelaties
Omgaan met verandering en aanpassen	<ul style="list-style-type: none"> • Aanpassen aan veranderde omstandigheden 	De deelnemer onderkent en accepteert voordurende veranderingen in beroepseisen en beroepsuitoefening, en past hier het plan van aanpak op aan, zodat deze uitvoerbaar blijft.	<ul style="list-style-type: none"> • Techniek voor het omgaan met veranderingen • Technieken voor het ontwikkelen van perspectieven
Gedrevenheid en ambitie tonen	<ul style="list-style-type: none"> • Vooruit willen komen in de organisatie • Zichzelf actief beschikbaar stellen 	De deelnemer neemt initiatief in het sturen van de loopbaan door dit te bespreken tijdens functioneringsgesprekken of door zich te melden als er nieuwe ontwikkelingen zijn enzovoort, zodat hij zich verder kan ontwikkelen.	
Beslissen en activiteiten initiëren	<ul style="list-style-type: none"> • Beslissingen nemen • Verantwoordelijkheid nemen voor eigen beslissingen en activiteiten 	De deelnemer maakt de keuze om de eigen loopbaan verder te ontwikkelen, hij laat zien achter deze beslissing te staan door acties te ondernemen zoals solliciteren.	<ul style="list-style-type: none"> • Besluitvormingsvaardigheden: stappen, werken met dilemma's, e.d.

Voorbeeldmatige uitwerking: Burgerschap

Het politieke domein

Kerntaak 3 Participeert in het politieke domein, in besluitvorming en beleidsbeïnvloeding.			
3.1 Werkproces Oriënteert zich op onderwerpen waarover politieke besluiten genomen worden.			
Omschrijving:	De burger oriënteert zich op verschillende meningen en opvattingen over onderwerpen waarover politieke besluiten genomen worden. Hij verzamelt informatie en vergelijkt informatie uit diverse bronnen met elkaar.		
Gewenst resultaat:	De burger heeft inzicht in samenhang, overeenkomsten en verschillen in de opvattingen over onderwerpen waarover politieke besluitvorming plaats vindt, weet waar men invloed kan uitoefenen en op welke wijze dat kan.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie achterhalen • Open staan voor nieuwe informatie 	De burger achterhaalt opvattingen over een politiek onderwerp dat voor hemzelf van belang is en bekijkt daarbij ook informatie die niet aansluit bij de eigen opvattingen, zodat hij een compleet beeld krijgt van de onderwerpen waarover politieke besluiten genomen worden	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis en kunde van informatiekanalen en –bronnen • Kent in grote lijnen enkele belangrijke politieke stromingen • Kennis en kunde van maatschappelijke vragen en agenda's van politieke stromingen
Analyseren	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie uiteenrafelen • Verbanden leggen 	De burger brengt een zinvolle ordening aan in de verkregen informatie, zodat hij kan aangeven wat overeenkomsten en verschillen zijn tussen standpunten over een bepaald politiek onderwerp.	<ul style="list-style-type: none"> • Kent manieren om informatie te ordenen en verbanden te leggen • Kent manieren waarop meningen beïnvloed worden en de rol van de media daarbij • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid • Kennis en kunde om politiek-maatschappelijke documenten op politieke agenda's en standpunten te analyseren

Kerntaak 3 Participeert in het politieke domein, in besluitvorming en beleidsbeïnvloeding.			
3.2 Werkproces Vormt een eigen mening.			
Omschrijving:	De burger vormt op basis van de verzamelde informatie en persoonlijke overwegingen een eigen mening, waarbij hij rekening houdt met zijn eigen belangen en de belangen van anderen.		
Gewenst resultaat:	De burger heeft een onderbouwde eigen mening over voor zichzelf relevante politieke onderwerpen. De burger heeft keuzes gemaakt die in lijn liggen met zijn persoonlijke overwegingen.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Analyseren	<ul style="list-style-type: none"> • Conclusies trekken • Verbanden leggen 	De burger onderbouwt de eigen mening met de verkregen informatie, zodat duidelijk wordt welke argumenten er voor zijn mening zijn en hoe deze samenhangen met zijn eigen belangen.	<ul style="list-style-type: none"> • Kent manieren om argumentaties op te bouwen of te ontrafelen respectievelijk verbanden te leggen
Beslissen en activiteiten initiëren	<ul style="list-style-type: none"> • Beslissingen nemen 	De burger bepaalt de eigen mening over een politiek onderwerp dat voor hem relevant is op basis van verzamelde informatie en houdt daarbij rekening met eigen belangen en de belangen van anderen.	<ul style="list-style-type: none"> • Besluitvormingsvaardigheden: stappen, werken met dilemma's, e.d.

Kerntaak 3 Participeert in het politieke domein, in besluitvorming en beleidsbeïnvloeding.			
3.3 Werkproces Onderneemt acties naar aanleiding van gemaakte keuzen.			
Omschrijving:	De burger onderneemt actie naar aanleiding van keuzes die hij heeft gemaakt. Het kan hierbij gaan om formele participatie, zoals stemmen als er verkiezingen zijn. Hij kan ook lid worden van een politieke partij of een andere organisatie of vereniging die politieke doeleinden of belangen nastreeft.		
Gewenst resultaat:	De burger voert door zichzelf gewenste activiteiten uit, naar aanleiding van keuzes die hij heeft gemaakt met betrekking tot voor hem relevante politieke onderwerpen.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Overtuigen en beïnvloeden	<ul style="list-style-type: none"> Ideeën en meningen naar voren brengen en onderbouwen 	De burger verwoordt op overtuigende wijze waarom hij een bepaalde activiteit heeft ondernomen, zodat anderen zijn onderbouwde keuze kunnen begrijpen.	<ul style="list-style-type: none"> Weet waar informatie over politieke onderwerpen te vinden is Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid
Beslissen en activiteiten initiëren	<ul style="list-style-type: none"> Verantwoordelijkheid nemen voor eigen beslissingen en initiatieven Op eigen initiatief handelen 	De burger beslist welke activiteiten hij gaat ondernemen en handelt daarbij zo veel mogelijk in overeenstemming met de eigen politieke mening.	<ul style="list-style-type: none"> Besluitvormingsvaardigheden: stappen, werken met dilemma's, e.d. Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid
Instructies en procedures opvolgen	<ul style="list-style-type: none"> Werken conform voorgeschreven procedures Werken overeenkomstig de wettelijke richtlijnen 	De burger is op de hoogte van procedures en wettelijke richtlijnen voor besluitvorming en beleidsbeïnvloeding, en houdt hier rekening mee wanneer hij een bepaalde activiteit onderneemt.	<ul style="list-style-type: none"> Kent een aantal wegen en bronnen om informatie over procedures te achterhalen en voorlichting te krijgen

Het economische domein

Kerntaak 4 Functioneert als werknemer in een arbeidsorganisatie.			
4.1 Werkproces Gedraagt zich als werknemer bij het uitvoeren van het werk.			
Omschrijving:	De werknemer houdt zich aan afspraken over het leveren van arbeid: op tijd en uitgerust op het werk komen, adequaat en decent gekleed te gaan, zich aan de kwaliteits- en productiviteitsnormen van het bedrijf aanpassen (voor zover het de regels en waarden van de maatschappij niet overtreedt). De werknemer stelt zich coöperatief en flexibel op maar geeft ook de grens aan als hij geen verantwoordelijkheid kan dragen voor de uit te voeren werkzaamheden.		
Gewenst resultaat:	De werknemer functioneert naar tevredenheid in de arbeidsorganisatie waarbij er een evenwicht is met de eigen belangen.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Instructies en procedures opvolgen	<ul style="list-style-type: none"> • Werken conform voorgeschreven procedures • Discipline tonen 	De werknemer neemt de tijd om regels en standaard (bedrijfs)procedures te leren kennen en handelt ernaar, zodat de werknemer zijn werk volgens tevredenheid van anderen uitvoert.	<ul style="list-style-type: none"> • Kent de regels en procedures van het eigen werk. B.v. t.a.v. kledingvoorschriften, opbergen van gebruikte gereedschappen, aanwezigheid bij bijeenkomsten, arbeidstijden • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid
Ethisch en integer handelen	<ul style="list-style-type: none"> • Ethisch handelen 	De werknemer geeft aan wanneer de werkzaamheden of het gedrag in de arbeidsorganisatie algemeen aanvaarde normen en waarden overschrijdt, zodat een acceptabele werksituatie behouden blijft.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van ethische beginselen. • Mondelinge en schriftelijke presentatievaardigheden
Kwaliteit leveren	<ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteitsniveaus halen • Productiviteitsniveaus halen 	De werknemer kent de kwaliteitseisen van de organisatie en het tempo dat nodig is om de vereiste productiviteit te halen, eist van zichzelf dat het eigen werk hieraan voldoet en onderneemt actie om aan de eisen te voldoen.	<ul style="list-style-type: none"> • Kent de kwaliteitseisen van eigen werkomgeving

Leren	<ul style="list-style-type: none"> • Leren van feedback en fouten • Jezelf verder willen ontwikkelen 	De werknemer vraagt om feedback van collega's en leidinggevendenden om het eigen gedrag en functioneren aan te passen aan de eisen van de werkomgeving.	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid • Kennis van manieren van omgaan met feedback
Met druk en tegenslag omgaan	<ul style="list-style-type: none"> • Effectief blijven presteren onder druk • Constructief omgaan met kritiek • Grenzen stellen 	De werknemer blijft productief werken in een stressvolle omgeving, aanvaardt daarnaast het krijgen van kritiek door dit te zien als een suggestie voor verbetering en niet als een persoonlijke aanval. Hij geeft hierbij aan wanneer de grenzen zijn bereikt, en verwoordt daarbij de belangen van het werk en de eigen belangen.	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid • Kennis en kunde van manieren van omgaan met kritiek en manieren om grenzen aan te geven
Omgaan met verandering en aanpassen	<ul style="list-style-type: none"> • Aanpassen aan veranderende omstandigheden 	De werknemer houdt zich op de hoogte van de veranderingen in de arbeidsorganisatie en onderkent hierbij de gevolgen voor zichzelf. Vervolgens kan de werknemer stappen ondernemen om zich aan te passen, zonder dat dit te veel ten koste gaat van zijn eigen belangen (bijvoorbeeld bij een reorganisatie).	<ul style="list-style-type: none"> • Technieken om vooruit te denken en om voor- en nadelen af te wegen van veranderingen • Hulpmiddelen toepassen om tot een planmatige aanpak voor veranderingen te komen

Kerntaak 4 Functioneert als werknemer in een arbeidsorganisatie.			
4.2 Werkproces Maakt gebruik van werknemersrechten.			
Omschrijving:	De werknemer maakt gebruik van zijn werknemersrechten en -bescherming, zoals die zijn vastgelegd in Cao's en in de wettelijke bepalingen over medezeggenschapsrechten.		
Gewenst resultaat:	De werknemer maakt op een door hem gewenste manier gebruik van zijn werknemersrechten en recht op participatie in de onderneming.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie achterhalen • Openstaan voor nieuwe informatie 	De werknemer verzamelt relevante informatie over eigen (wettelijke)rechten en vastgelegde procedures en staat daarbij open voor nieuwe informatie en andere standpunten, zodat de werknemer in staat is om de werknemersrechten te gebruiken.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van bronnen, organisaties om informatie te vinden of hulp te krijgen bij het vinden van de informatie, zoals vakbonden en vakorganisaties • Vaardigheden om informatiebronnen te gebruiken • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid
Samenwerken en overleggen	<ul style="list-style-type: none"> • Anderen raadplegen en betrekken 	De werknemer vraagt advies aan collega's of aan relevante organisaties, om zijn werknemersrechten als dat nodig is te beschermen.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van bronnen, organisaties om informatie te vinden of hulp te krijgen bij het vinden van de informatie, zoals vakbonden en vakorganisaties • Vaardigheden om informatiebronnen en hulp te gebruiken
Instructies en procedures opvolgen	<ul style="list-style-type: none"> • Werken conform voorgeschreven procedures • Werken overeenkomstig de wettelijke richtlijnen 	De werknemer houdt zich aan de procedures zoals die zijn vastgelegd in wettelijke voorschriften, CAO's en andere relevante contracten en reglementen, bijvoorbeeld bij het opnemen van vakantiedagen, protesteren bij verandering in werktijden, beroep aantekenen bij ontslag.	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid • Kennis van procedures zoals die zijn vastgelegd in wettelijke voorschriften, CAO's en andere relevante contracten en reglementen

Overtuigen en beïnvloeden	<ul style="list-style-type: none"> Ideeën en meningen naar voren brengen en onderbouwen Onderhandelen 	De werknemer beïnvloedt de besluitvorming over werknemersrechten. Hij brengt de eigen mening en/of de mening van de groep naar voren en onderhandelt met de werkgever over werknemersrechten, hetzij op individuele basis, hetzij namens en in samenwerking met andere werknemers, rekening houdend met de werknemersbelangen en de belangen van de arbeidsorganisatie.	<ul style="list-style-type: none"> Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid Overtuigings- en onderhandelingsstechnieken
Beslissen en activiteiten initiëren	<ul style="list-style-type: none"> Zelfvertrouwen tonen Op eigen initiatief handelen 	De werknemer neemt initiatief om voor zijn werknemersrechten op te komen, als hij dat nodig vindt en als de situatie dat vereist. Daarnaast neemt de werknemer initiatieven in vertegenwoordigende organen van werknemers om belangen van de werknemers veilig te stellen.	<ul style="list-style-type: none"> Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid Kennis van werknemersrechten Kennis van vertegenwoordigende organen Besluitvormingsvaardigheden: stappen, werken met dilemma's, e.d.

Kerntaak 4 Functioneert als werknemer in een arbeidsorganisatie.			
4.3 Werkproces Stelt zich collegiaal op.			
Omschrijving:	De werknemer werkt tijdens het werk coöperatief samen met collega's en draagt in de meer informele contacten bij aan een positieve werksfeer. Hij houdt daarbij rekening met de bedrijfscultuur met in achtneming van de verantwoordelijkheid voor zijn eigen handelingen.		
Gewenst resultaat:	De werknemer werkt coöperatief samen en handelt integer en wordt daarbij gewaardeerd door de collega's.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Samenwerken en overleggen	<ul style="list-style-type: none"> • Anderen raadplegen en betrekken • Pro-actief informeren 	De werknemer overlegt met collega's en andere betrokkenen over het uitvoeren van het werk en vraagt daarbij hulp en geeft informatie op de juiste momenten; niet te vaak en niet te weinig, zodat er coöperatief samengewerkt kan worden.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van de bedrijfscultuur • Overlegvaardigheden • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid
Ethisch en integer handelen	<ul style="list-style-type: none"> • Integer handelen • Verschillen tussen mensen respecteren 	De werknemer is eerlijk en betrouwbaar tegenover zijn collega's en behandelt iedereen gelijkwaardig, zodat de werknemer bijdraagt aan een positieve sfeer tijdens het werk en tijdens informele contacten.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van algemeen aanvaarde normen en waarden

Kerntaak 5 Functioneert als kritisch consument.			
5.1 werkproces Oriënteert zich oriënteren op de consumentenmarkt en houdt rekening met eigen wensen en mogelijkheden.			
Omschrijving:	De consument oriënteert zich als consument op de consumentenmarkt. Hij oriënteert zich op (nieuwe) producten en diensten, op het gebruik, de kwaliteit, (veranderingen in) prijsstelling, de consequenties op de langere termijn, enzovoort. De consument zorgt voor inzicht in zijn eigen wensen en mogelijkheden. Ook zorgt de consument voor inzicht in zijn mogelijke financiële situatie op de langere termijn. Indien nodig maakt hij daarbij gebruik van voorlichtingsinstanties.		
Gewenst resultaat:	De consument heeft voldoende inzicht in de eigen wensen en de eigen financiële situatie om een weloverwogen keuze op de consumentenmarkt te kunnen maken.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie achterhalen 	De consument verzamelt voldoende informatie over producten en diensten en gebruikt hiervoor verschillende bronnen, zodat hij voldoende gegevens heeft om een weloverwogen keuze te kunnen maken, rekening houdend met eigen belang en algemeen maatschappelijke belangen zoals milieuoverwegingen.	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid • Kennis van schriftelijke bronnen, audiovisuele media, en ICT. • Kennis en gebruik van informatiebronnen voor consumenten • Inzicht in algemene belangen bij het aanschaffen van producten (milieu, kinderarbeid, e.d.)
Samenwerken en overleggen	<ul style="list-style-type: none"> • Anderen raadplegen en betrekken 	De consument schakelt de hulp van anderen in bij het oriënteren op de consumentenmarkt en analyseren van informatie, zodat de consument voldoende inzicht krijgt in de producten en diensten.	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid • Kennis van adviesinstantie(s)

<p>Analyseren</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gegevens controleren en aannames toetsen • Conclusies trekken 	<p>De consument oriënteert zich op producten en diensten en geeft hierbij aan welke gegevens kloppen en welke (half) misleidend zijn en onderbouwt waarom dat zo is.</p> <p>Daarnaast controleert de consument gegevens door diverse aanbieders met elkaar te vergelijken op prijs en kwaliteit, enzovoort, zodat hij een weloverwogen keuze op de consumentenmarkt te kan maken.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid • Herkennen van technieken waarmee informatie gemanipuleerd wordt. • Rekenvaardigheden: inzicht in getallen, basisvaardigheden als optellen, aftrekken, vermenigvuldigen delen, procenten, verhoudingen; ook met grote getallen. • Hanteren van rekenmachine of computerprogramma's. • Herkennen van uiteenlopende manieren om beslissingen te nemen (consent, consensus, stemmen enz).
<p>Formuleren en rapporteren</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nauwkeurig en volledig rapporteren 	<p>De consument houdt op een inzichtelijke manier informatie bij over de eigen financiële situatie, zodat hij voldoende inzicht heeft in de grote lijnen van de eigen financiële situatie, ook op de langere termijn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rekenvaardigheden: inzicht in getallen, basisvaardigheden als optellen, aftrekken, vermenigvuldigen delen, procenten, verhoudingen; ook met grote getallen. • Hanteren van rekenmachine of programma's. • Gebruiken van eenvoudige administratieve hulpmiddelen gebruiken, zowel schriftelijke hulpmiddelen als software.

Leren	<ul style="list-style-type: none"> • Leren van feedback en fouten 	<p>De consument evalueert de aangekochte producten en diensten en trekt daaruit conclusies voor zijn toekomstig koopgedrag.</p> <p>Daarnaast constateert hij wijzigingen in zijn financiële situatie (door bijvoorbeeld veranderingen in de eigen werk- en leefsituatie) waardoor hij in de toekomst keuzes kan maken die passen bij de eigen ervaringen en financiële situatie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid • Rekenvaardigheden toepassen: inzicht in getallen, • Basisvaardigheden als optellen, aftrekken, vermenigvuldigen delen, procenten, verhoudingen; ook met grote getallen • Hanteren van rekenmachine of -programma's • Heeft in grote lijnen kennis van regels die van belang zijn voor de eigen financiële positie
-------	--	--	---

Kerntaak 5 Functioneert als kritische consument.			
5.2 Werkproces Onderneemt acties om producten en diensten aan te schaffen			
Omschrijving:	De kritische consument kauft producten en diensten aan die gewenst zijn en passend bij zijn mogelijkheden en maakt indien nodig gebruik van klachtenprocedures en de mogelijkheden om de aankoop ongedaan te maken.		
Gewenst resultaat:	De consument kauft producten en diensten aan en maakt indien nodig gebruik van klachtenprocedures en de mogelijkheden om de aankoop ongedaan te maken.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Beslissen en activiteiten initiëren	<ul style="list-style-type: none"> • Beslissingen nemen • Afgewogen risico's nemen 	De consument hakt de knoop door en neemt de beslissing om een bepaald product en/of dienst aan te schaffen, daarbij geeft hij aan wat de mogelijke (financiële) consequenties hiervan zijn.	<ul style="list-style-type: none"> • Verschillende manieren voor het verantwoorden van financiële besluiten • Rekenvaardigheden: inzicht in getallen, basisvaardigheden als optellen, aftrekken, vermenigvuldigen delen, procenten, verhoudingen; ook met grote getallen • Hanteren van rekenmachine of -programma's • Besluitvormingsvaardigheden: stappen, werken met dilemma's, e.d.
Overtuigen en beïnvloeden	<ul style="list-style-type: none"> • Onderhandelen 	De consument onderhandelt - als dat gepast is - over de aankoop van producten en diensten, daarbij geeft hij de eigen keuze aan en onderbouwt deze en schat de onderhandelingsruimte in om tot een acceptabele prijs te komen voor de aanschaf van het product en/of de dienst.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van onderhandelingsprocessen en -technieken • Herkennen van perspectieven en belangen van onderhandelingspartners • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid

Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie achterhalen 	De consument achterhaalt aankoopvoorwaarden, klachtenprocedures en regels voor het ongedaan maken van de koop, wanneer de aanschaf niet is bevallen en vraagt hierbij indien nodig advies, zodat de aankoop ongedaan gemaakt kan worden.	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid • Kennis van wegen om advies te vinden over consumentenrechten • In grote lijnen kennis van consumentenrechten
Instructies en procedures opvolgen	<ul style="list-style-type: none"> • Werken conform voorgeschreven procedures 	De consument volgt de procedures bij klachten waaronder tijdslimieten, zodat de aankoop op tijd ongedaan gemaakt kan worden.	<ul style="list-style-type: none"> • Communiceren, mondeling en schriftelijk, volgens procedures, over consumentklachten of om een aankoop ongedaan te maken

Het sociaal-culturele domein

Kerntaak 6 Deelnemen in allerlei sociale verbanden en respectvol gebruiken van de openbare ruimte			
6.1 Werkproces Neemt deel in diverse sociale verbanden en leeft in de openbare ruimte.			
Omschrijving:	De burger neemt op een voor hem passende wijze deel aan de directe sociale omgeving en gedraagt zich daarin op een verantwoordelijke manier. De burger handelt vanuit de eigen identiteit en respecteert de identiteit van anderen met dezelfde of andere culturele achtergronden. De sociale omgeving kan dicht bij zijn, in de buurt, maar ook, in voorkomende gevallen, in het buitenland liggen. Het betreft meer of minder georganiseerde vrije tijdsactiviteiten en toevallige ontmoetingen in de openbare ruimte.		
Gewenst resultaat:	De burger participeert op een manier die bij hem past in relevante sociale verbanden en in de openbare ruimte. De burger doet dat op een respectvolle manier naar anderen.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie achterhalen 	De burger verzamelt informatie over sociaal-culturele activiteiten die voor hem relevant zijn, zowel incidentele activiteiten (zomerfestival / cursorische activiteiten) als lidmaatschap van verenigingen, zodat hij een keuze kan maken voor de participatie in relevante sociale verbanden op een manier die bij hem past.	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid • Zoekstrategieën in informatiebronnen, herkennen en benutten van relevante informatiebronnen • Kennis van sociaal-culturele activiteiten
Beslissen en activiteiten initiëren	<ul style="list-style-type: none"> • Beslissingen nemen • Op eigen initiatief handelen 	De burger beslist welke sociaal-culturele activiteiten voor hem geschikt zijn om aan deel te nemen en gaat daaraan deelnemen.	<ul style="list-style-type: none"> • Besluitvormingsvaardigheden: stappen, werken met dilemma's, e.d.
Samenwerken en overleggen	<ul style="list-style-type: none"> • Afstemmen • Aanpassen aan de groep 	De burger legt plannen en ideeën eerst aan anderen voor en overlegt over de activiteiten, zodat de samenwerking tijdens de participatie aan sociaal-culturele activiteiten soepel verloopt.	<ul style="list-style-type: none"> • Mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid

Aandacht en begrip tonen	<ul style="list-style-type: none"> • Verdraagzaamheid en welwillendheid tonen • Begrip hebben voor de standpunten en houding van anderen 	De burger heeft in de openbare ruimte en bij het deelnemen aan sociaal-culturele activiteiten begrip voor andere standpunten en gewoonten van anderen, zodat anderen door hem worden gerespecteerd.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van verschillende culturen / cultuuruitingen
Ethisch en integer handelen	<ul style="list-style-type: none"> • Verschillen tussen mensen respecteren • Omgevingsverantwoord handelen 	De burger houdt rekening met de omgeving door anderen onbevooroordeeld te behandelen, zodat de participatie in sociale verbanden en in de openbare ruimte soepel verloopt.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van ethisch en integer handelen, waaronder Fair Play.

Kerntaak 6 Deelnemen in allerlei sociale verbanden en respectvol gebruiken van de openbare ruimte			
6.2 Werkproces Voert activiteiten uit voor de leefbaarheid van zijn sociale omgeving.			
Omschrijving:	Participeert op een respectvolle manier in sociale verbanden en voorzieningen van verschillende aard zoals clubs en verenigingen, de buurt, de wijk en vrijwilligerswerk, de openbare ruimte.		
Gewenst resultaat:	De burger zet zich op een bij hem passende manier in voor de leefbaarheid in de sociale omgeving.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Beslissen en activiteiten initiëren	<ul style="list-style-type: none"> Beslissingen nemen Op eigen initiatief handelen 	De burger beslist welke vrijwilligersactiviteiten het beste bijdragen leefbaarheid in de sociale omgeving en voor hem geschikt zijn en gaat daaraan deelnemen.	<ul style="list-style-type: none"> Besluitvormingsvaardigheden: stappen, werken met dilemma's, e.d.
Plannen en organiseren	<ul style="list-style-type: none"> Activiteiten plannen Mensen en middelen organiseren 	De burger plant, meestal samen met anderen, vrijwilligersactiviteiten en organiseert mensen en middelen om deze uit te voeren, zodat de activiteiten zo efficiënt mogelijk uitgevoerd kunnen worden.	<ul style="list-style-type: none"> Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid Plannen Kennis van methoden en technieken voor het organiseren en plannen van vrijwilligerswerk. Specifieke vaardigheden die nodig zijn voor het betreffende werk
Samenwerken en overleggen	<ul style="list-style-type: none"> Afstemmen Bijdrage van anderen waarderen 	De burger overlegt met anderen over te verrichten werkzaamheden en stemt daarbij af. Daarbij erkent hij de bijdragen van anderen, zodat er samenwerkingsrelaties ontstaan die bijdragen aan de leefbaarheid in de sociale omgeving.	<ul style="list-style-type: none"> Kennis van uiteenlopende overlegvormen in samenwerkingsprocessen Motiveren van mensen voor het betreffende vrijwilligerswerk.
Instructies en procedures opvolgen	<ul style="list-style-type: none"> Werken conform voorgeschreven procedures Werken overeenkomstig de wettelijke richtlijnen 	De burger houdt zich aan wettelijke en algemeen aanvaarde regels en voorschriften, b.v. in school en in openbare ruimten, in de omgang met buurtgenoten of bij sportactiviteiten, zodat de participatie in sociale omgeving soepel verloopt.	<ul style="list-style-type: none"> Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid Kennis van algemeen aanvaarde omgangsregels en relevante wettelijke regels

Kerntaak 7 Zorg dragen voor de eigen gezondheid (vitaal burgerschap).			
7.1 Werkproces Zoekt informatie over een gezonde leefwijze.			
Omschrijving:	De burger informeert zich over allerlei zaken die invloed hebben op zijn gezondheid. De burger gebruikt deze informatie om keuzes te maken voor een gezonde leefwijze met betrekking tot voeding, voldoende en afwisselend bewegen, persoonlijke hygiëne (waaronder het terrein van de seksualiteit), omgaan met stress, gevaarlijke stoffen, drugs en dergelijke (waaronder alcohol en tabak) op de gezondheid.		
Gewenst resultaat:	De burger heeft informatie verzameld over gezond handelen en weet hoe hij gezondheidsrisico's kan beperken en maakt daarin onderbouwde keuzes.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie achterhalen • Openstaan voor nieuwe informatie 	De burger achterhaalt informatie over gezond handelen, zowel in het dagelijks leven als bij het uitvoeren van het werk en neemt informatie op die via allerlei voorlichtingskanalen verspreid wordt, zodat de burger een weloverwogen keuze kan maken voor een gezonde leefwijze.	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid • Kennis van allerlei voorlichtingskanalen • Achtergrond kennis van effecten van ongezonde leefwijzen, gevaarlijke stoffen, gezondheidsschadende bewegingen, en dergelijke om de waarde van nieuwe kennis te kunnen beoordelen en op te nemen
Analyseren	<ul style="list-style-type: none"> • Informatie genereren uit gegevens • Verbanden leggen • Oplossingen voor problemen bedenken 	De burger signaleert bij zichzelf tekenen van stress, vermoeidheid en overbelasting en risico's op ongelukken, ziekten en verslaving en weet deze te verbinden met inzichten over leefwijzen en manier van werken en bewegen in het werk, vrije tijd en dagelijks leven, zodat de burger zo snel als mogelijk een oplossing kan vinden om dergelijke risico's te verminderen.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van informatiebronnen • Achtergrond kennis van effecten van ongezonde leefwijzen, gevaarlijke stoffen, gezondheidsschadende bewegingen, enzovoort, om relaties te kunnen leggen met de gezondheidsrisico's van de eigen leefwijze en manier van werken

<p>Beslissen en activiteiten ondernemen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Beslissingen nemen • Verantwoordelijkheid nemen voor eigen beslissingen en activiteiten 	<p>De burger maakt verantwoorde keuzes met betrekking tot de eigen leefwijze en handelingen door bijvoorbeeld niet mee te doen met anderen als dat niet bij zijn leefwijze past.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Herkennen en beïnvloeden van de factoren die beslissingsprocessen beïnvloeden. • Besluitvormingsvaardigheden: stappen, werken met dilemma's, e.d. • Achtergrond kennis van effecten van ongezonde leefwijzen, gevaarlijke stoffen, gezondheid schadelijke bewegingen, enzovoort, om beslissingen te kunnen nemen voor een verantwoorde eigen leefwijze en manier van werken
---	--	--	---

Kerntaak 7 Zorg dragen voor de eigen gezondheid (vitaal burgerschap).			
7.2 Werkproces Beslist op basis van informatie en handelt ernaar.			
Omschrijving:	De burger ontwikkelt gedragspatronen die bijdragen aan de eigen gezondheid en/of die van anderen; zoekt daarbij zonodig ondersteuning van anderen.		
Gewenst resultaat:	De burger ontwikkelt gezonde gedragspatronen, waarbij ook rekening is gehouden met anderen.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Ethisch en integer handelen	<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsverantwoord handelen 	De burger houdt rekening met de gezondheid van anderen, door bij de ontwikkeling van zijn gedragspatronen zorgvuldig om te gaan met de gevolgen van het eigen gedrag voor anderen.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van gevolgen van gezondheid bedreigend gedrag voor anderen in leer- leef en werkomgeving
Beslissen en activiteiten initiëren	<ul style="list-style-type: none"> • Beslissingen nemen 	De burger besluit het gedragspatroon te veranderen, door een plan voor gedragsverandering op te stellen en zoekt daarbij zonodig ondersteuning van anderen.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis van ongezond gedrag als gevolg van fatale leerprocessen • Methoden en technieken voor het ombuigen of veranderen van gezondheidbedreigend gedrag • Besluitvormingsvaardigheden: stappen, werken met dilemma's, e.d.
Materialen en middelen inzetten	<ul style="list-style-type: none"> • Geschikte materialen en middelen kiezen 	De burger kiest de meest geschikte middelen die nodig zijn voor het ontwikkelen van gezonde gedragspatronen, zoals de fiets naar het werk, gezond eten of sporten.	

Kerntaak 7 Zorg dragen voor de eigen gezondheid (vitaal burgerschap).			
7.3 Werkproces Onderneemt activiteiten om de gezondheid te bevorderen.			
Omschrijving:	De burger voert activiteiten uit die gezondheid ten goede komen en laat activiteiten na die de gezondheid schaden. Indien nodig zoekt de burger daarbij advies en hulp.		
Gewenst resultaat:	Een leefwijze die past bij de burger en die leidt tot een zo optimaal mogelijke gezondheid.		
Competentie	Component(en)	Prestatie-indicator	Kennis en vaardigheden
Samenwerken en overleggen	<ul style="list-style-type: none"> Anderen raadplegen en betrekken 	De burger vraagt advies en hulp in zijn omgeving, bij hulpverlenende instanties en/of de werkgever als hij zelf onvoldoende in staat is om tot een gezonde levens- en werkwijze te komen, bijvoorbeeld bij verslaving, bij ongezonde werkomstandigheden en bij het voorkomen van werkgerelateerde bewegingsziekten.	<ul style="list-style-type: none"> Schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid Overlegvaardigheden Kennis van ingangen naar instanties die hulp en voorlichting geven en globaal inzicht in hoe daar gewerkt wordt Methoden en technieken voor het achterhalen van procedures
(Vak)-deskundigheid toepassen	<ul style="list-style-type: none"> (Vak)specifieke mentale vermogens aanwenden (Vak)specifieke fysieke kwaliteiten tonen 	De burger gebruikt zijn inzichten om de eigen gezondheid op peil te houden en te bevorderen door bewegingsactiviteiten uit te voeren, op een wijze die bij de burger past.	<ul style="list-style-type: none"> Kennis van leefwijze die de gezondheid optimaliseren Beschikken over en benutten van een arsenaal aan bewegingsactiviteiten
Materialen en middelen inzetten	<ul style="list-style-type: none"> Materialen en middel doeltreffend gebruiken 	De burger gebruikt in het dagelijks leven en ook op het werk materialen en middelen op een wijze die de gezondheid niet schaadt.	<ul style="list-style-type: none"> Kennis van (het gebruik van) middelen en materialen om gezondheidsrisico's te beperken Voldoende fysieke en motorische vaardigheden om het beroep te kunnen uitoefenen op een wijze die blessures en beroepsrisico's voorkomen
Instructies en procedures opvolgen	<ul style="list-style-type: none"> Discipline tonen 	De burger houdt zich aan de beslissing over zijn gedragspatroon of gedragsverandering en volgt de aanwijzingen van zijn ondersteuners.	